DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | 100 EĞİTİMİN YÜZYILI

TEMEL DİNÎ BİLGİLER (İSLAM 1)

1.ÜNİTE

HAYATIN ANLAMI

ORTAÖĞRETİM

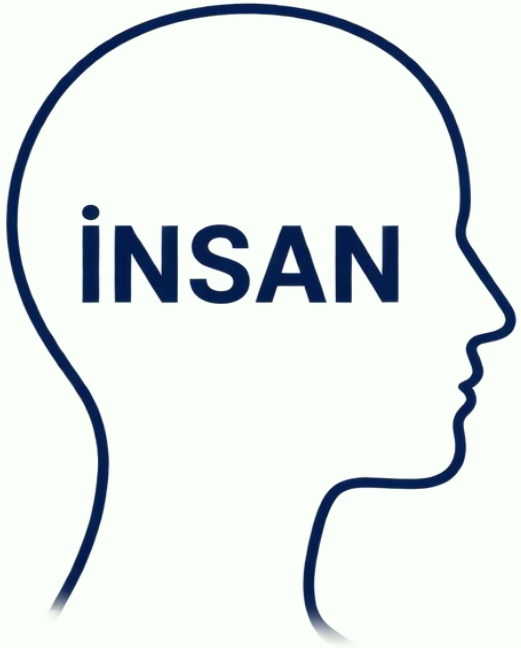
İÇİNDEKİLER

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- Kim olduğu, nereden geldiği ve bu dünyadaki görevinin ne olduğu gibi sorulara cevap arayarak hayatına anlam kazandırır.
- Akıl ve irade sahibi, özgür ve sorumlu bir varlıktır.
- İyilik ile kötülük arasında seçim yapabilir.
- Çeşitli zaafları bulunan ve kendini tanımaya çalışan bir varlıktır.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- İnsan amaçsız yaratılmamıştır; onun yaratılış amacı Allah'a (cc) kulluk etmektir.

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."

(Zariyat suresi 56. ayet)

- **Kulluk (ubudiyet)** ibadetlerin yanı sıra evrendeki ilahî düzeni fark etmeyi, Allah'ı (cc) tanımayı, ve O'nun rızasına uygun yaşamayı ifade eder.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- İnsan, akıl, irade ve sorumluluk sahibi değerli ve şerefli bir varlık olarak yaratılmıştır. Bu üstün konum **eşrefimahlukat** kavramıyla ifade edilir.
- İnsan, yaratılış amacına uygun yaşayıp Allah'a (cc) karşı görevlerini yerine getirerek bu konumuna layık olmaya çalışır.
- İnsan ahsenitakvim yani en güzel biçimde yaratılmış ve ona yeryüzündeki nimetlerden yararlanma imkânı verilmiştir.

"Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık..."

(İsra suresi, 70. ayet)

"Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık."

(Tin suresi 4. ayet)

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- İnsanın dinî ve ahlaki sorumluluğunun temelinde akıl ve irade sahibi olması vardır.
- Akıl
  - düşünme,
  - anlama,
  - kavrama,
  - doğruyu yanlıştan ayırma gücüdür.
- İrade, kişinin bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme ve kararını uygulama gücüdür.
- Bu özellikler insana sorumluluk yükler, insan yaptığı seçimlerin sonuçlarından sorumludur.

"… Hâlâ aklınızı başınıza almayacak mısınız?"

(Enbiya suresi 67. ayet)

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- Allah (cc), insana öğrenme, bilgi edinme ve hakikati kavrama yeteneği vermiştir.
- Hz. Âdem'e varlıkların isimlerinin öğretilmesi bu yeteneğe işaret eder.

"Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti…"

(Bakara suresi 31. ayet)

- Bilgi, insanın ve toplumun gelişmesi için önemlidir.
- İslam, faydalı bilgiye ulaşmayı ve yeni bilgiler üretmeyi teşvik eder.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

❖ İslam'da faydalı bilgi önemsenir, insana ve topluma yarar sağlamayan bilgiden sakınılması öğütlenir.

"…Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?.."

(Zümer suresi 9. ayet)

"Allah'ım! Huşû duymayan kalpten, kabul edilmeyen duadan, doymayan nefisten ve fayda vermeyen ilimden sana sığınırım..."

(Nesai, "İstiaze", 13)

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

Marifet: Bir şeyi düşünme, tecrübe etme ve üzerinde derinleşme yoluyla kavramaktır.

- Bilgi, bir şey hakkında öğrenilenleri; marifet ise bu bilgiyi tefekkür ederek derinlemesine kavrayıp içselleştirmeyi ifade eder.
- Bir çiçeğin özelliklerini öğrenmek bilgi, ondaki düzen ve güzellik üzerinde düşünerek doğadaki yerini ve anlamını kavramaya çalışmak ise marifete örnek verilebilir.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- İnsan, bedenini ve iç dünyasını düşündüğünde gelişigüzel ve amaçsız yaratılmadığını idrak eder.
- Açlık, hastalık ve çeşitli sıkıntılar karşısında sınırlılığını fark ederek sonsuz güç sahibine sığınma ihtiyacı duyar.
- Bu nedenle kendini tanıyan insan, marifetullaha yani Allah'ı (cc) tanıma bilincine erişir.

"Kesin olarak inananlar için yeryüzünde ve kendi nefislerinizde birçok alametler vardır. Hâlâ görmüyor musunuz?"

(Zariyat suresi 20-21. ayet)

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

Bilgi edinmenin ilk amaçları

- Allah'ı (cc) tanımak,
- O'na hakkıyla kulluk etmek,
- yaratılıştaki hikmetleri görmektir.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

Halifelik ve Emanet

- İnsan, irade sahibi olduğu için özgürce seçim yapabilir ancak bu özgürlük sorumluluğu getirir.
- Yüce Allah, göklerin, yerin ve dağların yüklenmekten çekindiği emaneti insana vermiştir.
- Bu emanet, insanın yeryüzünde Allah'ın (cc) halifesi olma görevidir.

"Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, ondan korktular. Onu insan yüklendi..."

(Ahzab suresi 72. ayet)

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

Halifelik

- insanın Allah'ın (cc) emir ve yasaklarına uygun yaşaması,
- kulluk görevlerini yerine getirmesi,
- yeryüzünü imar etmesi,
- adaleti gözetmesi,
- İyiliği yaygınlaştırmasını ifade eder.

"Hani, Rabbin meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' demişti. Onlar, 'Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.' demişler. Allah da, 'Ben sizin bilmediğinizi bilirim' demişti."

(Bakara suresi 30. ayet)

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

İnsanın Rabbine Karşı Sorumlulukları

- İnsan, Allah'a (cc) ortak koşmamak ve yalnızca O'na kulluk etmekle sorumludur.
- Allah'ın (cc) emir ve yasaklarına samimiyetle uymalı ve kulluk görevlerini yerine getirmelidir.
- Verilen nimetlerin farkında olmalı, Allah'a (cc) şükretmeli ve davranışlarında O'nun rızasını gözetmelidir.
- Allah'ın (cc) her yerde ve her durumda kendisini gördüğünün bilinciyle yaşamalıdır.

İnsanın Kendisine Karşı Sorumlulukları

- İnsan, kendisine verilen beden, ruh ve aklı korumakla sorumludur.
- Bedenine iyi bakmalı; dengeli beslenmeli, temizliğine dikkat etmeli ve sağlığını tehlikeye atacak durumlardan kaçınmalıdır.
- Manevi yönünü samimi iman, Allah'ı (cc) anma ve ibadetlerle güçlendirmeli; yaratılış amacına uygun yaşamaya çalışmalıdır.
- Aklını doğru ve yararlı bilgilerle geliştirmelidir.

İnsanın Ailesine ve Çevresine Karşı Sorumlulukları

- İslam'a göre aile, bireyin dinî, ahlaki ve sosyal gelişiminde önemli bir yere sahiptir.
- Aile bireylerinin birbirlerinin haklarını gözetmeleri, sevgi, saygı ve merhametle davranmaları önemlidir.
- Anne babalar, çocuklarını Allah'a (cc) kulluk etmeye ve güzel ahlaka yönlendirmekle sorumludur.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- Eşler, birbirlerinin maddi ve manevi ihtiyaçlarını gözetmeli, sevinç ve üzüntülerini paylaşmalı, zorluklarda birbirlerinin yanında olmalıdır.
- Anne babalar, çocuklarının barınma, beslenme ve giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamalı; onlara güzel ahlakı, dinî görevleri ve manevi değerleri öğretmelidir.
- Çocuklar, anne babalarına iyi davranmalı; onlara saygı ve şefkat göstermelidir.
- Kur'an-ı Kerim, Allah'a (cc) kulluktan sonra anne babaya iyiliği emreder.
- Onlara "öf" bile dememeyi ve yaşlandıklarında şefkatle davranmayı öğütler.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- Akrabalık ilişkilerini sürdürmek toplumsal bağları güçlendirir, rızkın artmasına ve ömrün bereketlenmesine vesile olur.
- Maddi ve manevi yardım öncelikle yakın akrabalardan başlamalıdır. Akrabalık hukukunu gözetmek dinî bir sorumluluktur.
- İnsan, komşularına, arkadaşlarına ve çevresindeki diğer kişilere karşı da sorumluluk taşır.

"Müminler ancak kardeştir…"

(Hucurat suresi 10. ayet)

"Mümin cana yakındır. (İnsanlarla) yakınlık kurmayan ve kendisiyle yakınlık kurulamayan kimsede hayır yoktur."

(Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 2/400)

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- Selamlaşmayı yaygınlaştırmak, haksızlığa uğrayanların yanında olmak, hastaları ziyaret etmek ve cenazelere katılmak kardeşlik hukukunun gereklerindendir.

- Toplumsal huzur
  - dürüstlük,
  - güven ve
  - yardımlaşmayla güçlenir.

- Kişinin kendisi için istediği iyiliği başkaları için de istemesi, sağlıklı toplumsal ilişkilerin temel ilkelerindendir.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- Evren, hassas bir denge ve ölçü üzerine yaratılmıştır.
- Bu dengeyi korumak dinî bir sorumluluktur.
- İnsan doğanın bir parçasıdır; doğaya verilen zarar insana da zarar verir.
- Halifelik görevi
  - insanın yeryüzünü yaşanılır kılma,
  - yönetme ve
  - koruma sorumluluğunu beraberinde getirir.

1.1. İNSANIN DEĞERİ VE SORUMLULUĞU

- İslam, israfı yasaklar ve kaynakların ölçülü kullanılmasını öğütler.
- Doğal kaynaklar, tüm canlıların ortak nimetidir.
- Kaynakları gereğinden fazla tüketmek, diğer canlıların hakkını gözetmemektir.
- Hayvanlara, ormanlara ve doğaya karşı duyarlı olunmalı, tüm canlıların yaşam hakkı korunmalıdır.
- Su, enerji ve diğer kaynaklar ihtiyaç ölçüsünde ve tasarruflu kullanılmalıdır.

Göz
im
a+b

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

İlke: Kişinin tutum ve davranışlarına yön veren temel düşünce, inanç veya davranış kuralına denir.

- İnsan, karşılaştığı durumlarda nasıl davranacağına benimsediği ilkeler doğrultusunda karar verir.
- İlkeler davranışlarda tutarlılık sağlar, kişinin öz saygısını ve çevresinin ona duyduğu güveni güçlendirir.

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

- Sağlam ilkeler; zor zamanlarda doğru yönü bulmayı kolaylaştırır, insanı anlık duyguların ve çevre baskısının olumsuz etkilerinden korur.
- Müslüman için ilkeli yaşamak, hayatını Allah'ın (cc) gösterdiği dosdoğru yol (sıratımüstakim) üzere sürdürmektir.
- Yüce Allah'a ibadet etmek bu yolun temelidir. Her namazda okunan **"Bizi dosdoğru yola ilet"** ayeti, bu ihtiyacı ifade eder.

"Şüphesiz Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na ibadet edin. İşte bu, doğru yoldur."

(Al-i İmran suresi 51. ayet)

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

- Doğru yolda bulunmak
  - aşırılıklardan uzak,
  - dengeli,
  - vakur ve
  - istikrarlı bir hayat sürmektir.
- Müslüman, insanlık onuruna ve inancının ilkelerine uygun davranmalı; izzet ve onurunu zedeleyecek tutumlardan kaçınmalıdır.
- İzzet, kişinin değerlerini koruyarak saygın ve vakarlı bir duruş sergilemesidir.
- Onur, kişinin öz saygısını ve ahlaki değerlerini koruma bilincidir.

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

- İzzetli insan, yalnızca Allah'a (cc) boyun eğer ve dünyevi çıkarlar karşısında değerlerine bağlı kalır.
- Müminin onuru; imanından, Yüce Allah'a duyduğu güvenden, benimsediği değerlerden kaynaklanır.
- İzzetli ve onurlu insan
  - adaletli ve dürüst davranır,
  - sorumluluklarını yerine getirir,
  - sözünde durur ve
  - güven verir.

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

İffet: İnsanın arzu ve isteklerini akıl ve dinin belirlediği ölçüler içinde tutması, söz ve davranışlarında ölçülü olmasıdır.

- İffetli insan, nefsî isteklerini denetler; düşüncelerini, dilini ve davranışlarını kötülüklerden korumaya çalışır.
- Karşılaştığı durum ve seçenekleri inanç ve akıl ölçüleriyle değerlendirerek hareket eder.

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

- Çalışkanlık, ilkeli yaşamı destekleyen önemli erdemlerden biridir.
- İnsan, kişiliğini geliştirmek ve sorumluluklarını yerine getirmek için emek ve gayret göstermelidir.
- Çalışmak yalnızca maddi kazanç sağlamaya yönelik değildir, helal ve yararlı işler için emek vermek kulluk bilinciyle ilişkilidir.
- Değerli bir emanet olan zamanı doğru kullanmak, planlı çalışmayı ve yararlı işlerde sürekli olmayı gerektirir.
- Kazanılan bu çalışma disiplini, kişinin iradesini yönetmesine de yardımcı olur.

“Bir işi bitirince hemen diğerine koyul!”

(İnşirah suresi 7. ayet)

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

- İzzetli ve onurlu insan başkalarını küçümsemez.
- Mümin, değerini başkalarına üstünlük taslamakta değil, Allah'ın (cc) rızasına uygun yaşamakta arar.

"Şüphe yok ki Allah onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilir. O, büyüklük taslayanları hiç sevmez."

(Nahl suresi 23. ayet)

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

- Müminin güç ve izzetinin asıl kaynağı Yüce Allah'tır.

"... Asıl güç ve izzet Allah'ındır, Resulünündür, müminlerindir; fakat münafıklar bunu bilmezler!"

(Münafikun suresi 8. ayet)

- Allah'tan (cc) hakkıyla sakınan kişi, dünyevi tehditler ve toplumsal baskılar karşısında doğruyu savunma cesareti (şecaat) gösterir.

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

Tevekkül: Kişinin gerekli tedbirleri alıp elinden gelen gayreti gösterdikten sonra sonucun Allah'ın (cc) takdirinde olduğunu bilmesidir.

- Bu anlayış, kişiyi başarısızlık korkusundan uzaklaştırır; samimi bir niyetle çaba göstermesine, sonucu Allah'a (cc) bırakmasına ve O'na güvenmesi yardımcı olur.

1.2. İLKELİ YAŞAMAK

- İlkeli yaşamanın önemli göstergelerinden biri, kişinin kimsenin görmediği anlarda da ilkelerine bağlı kalmasıdır.
- Müslüman, Yüce Allah'ı görüyormuşçasına yaşamak anlamındaki **ihsan** bilinciyle yalnızken de ahlaki duruşunu korur.
- Allah'ın (cc) her şeyi bildiğinin farkında olan kişi, kendisine ve başkalarına karşı dürüst davranır.
- Kimsenin görmediği yerde de
  - haktan ayrılmamak,
  - emanete sahip çıkmak ve
  - haramdan uzak durmak kişinin ilkelerine bağlılığını gösterir.
- Bu bağlılık, kişinin karakterini güçlendirir.

Göz
im
a+b

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

Hezarfen Necmeddin Okyay ile ilgili videoyu izlemek için tıklayınız.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Hezarfen Necmeddin Okyay (1883-1976), Üsküdar'da doğmuş; eğitimine Karagazi Mahalle Mektebi'nde başlamış, Ravza-i Terakki Rüştiyesi'nde devam etmiştir.
- Hüsnühat, ebru ve ciltçilik gibi geleneksel Türk sanatlarında yetkinleşmiş; bu sanatların gelecek nesillere aktarılmasına önemli katkıda bulunmuştur.
- Çok yönlülüğü, öğrenme tutku ve azmiyle örnek bir şahsiyet olmuş; hayatı boyunca öğrenmeye ve öğretmeye önem vermiştir.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Genç yaşta hat sanatına ilgi duymuştur.
- Hafızlık eğitimini tamamlamış ve Çinili Camii İmamı Nuri Efendi'den ilmiye icazeti (izin belgesi) almıştır.
- 1907-1947 yılları arasında Üsküdar Yeni Valide Camii'nde imam ve hatip olarak görev yapmıştır.
- Ahmet Yüksel Özemre, *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı* adlı eserinde Necmeddin Okyay'ın namazlarda -özellikle teravih namazlarında- cemaate gönül ferahlığı veren bir imam olduğundan söz eder.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Necmeddin Okyay, birçok alandaki uzmanlığı nedeniyle "bin fenli" anlamına gelen **Hezarfen** lakabıyla anılmıştır.
- Özbek Şeyhi Edhem Efendi'den öğrendiği ebru sanatını geliştirerek **çiçekli ebru** (Necmeddin ebrusu) ve yazılı ebru tekniklerine önemli katkılarda bulunmuştur.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Sülüs, nesih, talik ve rik'a yazılarını öğrenmiş; özellikle talik yazıda döneminin önemli ustalarından biri olmuştur.
- Ciltçilikte de uzmanlaşmış, yeni cilt kalıpları üretmek için galvanoplasti tekniğini öğrenmiş ve kendi is mürekkebini üretmiştir.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Geleneksel Türk okçuluğunda ustalık seviyesine ulaşmıştır.
- Soyadı Kanunu döneminde, okçuluğa olan ilgisini yansıtan Okyay soyadını seçmiştir.
- Hat sanatındaki derin bilgisi sayesinde imzasız eserlerin hattatını ve dönemini belirleyebilecek birikime sahip olmuştur.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Hz. Peygamber'e duyduğu sevgiyle gül yetiştirmeye ilgi duyan Necmeddin Okyay, 400 farklı gül türü yetiştirmiş ve her birinin Latince adını bilecek kadar geniş bir bilgi birikimi edinmiştir.
- Bu alandaki çalışmalarıyla çeşitli madalyalar kazanmış ve kendi adıyla anılan gül çeşitleri yetiştirmiştir.
- Misafirlerine gül hediye eden Okyay, güllere duyduğu özel ilgi nedeniyle çevresinde gül çapkını olarak tanınmıştır.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Nüktedan ve neşeli kişiliğiyle sevilen Okyay'ın evi, dostlarının, yerli ve yabancı misafirlerin buluştuğu bir kültür ve sanat merkezi hâline gelmiştir.
- Prof. Dr. Muhammed Hamîdullah, Okyay'ı **bakıyyetü's-salihîn** olarak nitelendirmiştir. Bu niteleme, geçmişteki salih ve örnek kişilerin izini sürdüren kişi anlamına gelir.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Okyay, işgal kuvvetlerinin 1923'te şehirden ayrılmasının sevinciyle Gel Keyfim Gel adlı ebruyu yapmış ve vatan sevgisini bu eserde ölümsüzleştirmiştir.

- Okyay, tasavvuf ve fıkıhla ilgilenmiş, Osmanlı Türkçesiyle birlikte Arapça ve Farsça öğrenerek bu dillerdeki eserleri okumuştur.

1.3. ÖRNEK BİR ŞAHSİYET: NECMEDDİN OKYAY

- Sahip olduğu geniş bilgi ve yeteneklere rağmen mütevazı olmuş, hayatını öğrenmeye ve öğretmeye adamıştır.
- Okyay, **5 Ocak 1976'da** vefat etmiş; kırk yıl görev yaptığı camiden uğurlanarak Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir.
- Okyay; sanatçı, sporcu, botanikçi ve koleksiyoner kimliklerinin yanı sıra kültürel mirası gelecek nesillere aktaran vatansever bir eğitimci ve örnek bir şahsiyettir.

Göz
im
a+b

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ